
Olof Alfthan

Olof Sigurd Alfthan, emeritusprofessor i urologi vid Helsingfors universitet, dog den 29 januari 2000 i en ålder av 74 år i sitt hem i Helsingfors. Dödsorsaken var njurcancer. Vid diagnosen tio månader tidigare hade sjukdomen redan spritt sig överallt i hela kroppen och omöjliggjort varje tanke på tillfrisknande. sedan många årtionden Vi vet att inom den finländska medicinen är originella och färgstarka personligheter en sinande naturtillgång som åter minskade vid hans bortgång.

Olof Alfthan föddes i en läkarläkt, såväl hans farfar som far var läkare, fadern närmare bestämt kirurg vid länsjukhuset i S:t Michel. Skolgången och studentexamen fullföljdes i denna stad, där han nog inte trivdes. Han återkom emellertid alltid till sitt varma förhållande till fadern som där lärde honom jaga och spela tennis. Detta vackra förhållande fick ett tragiskt slut i november 1942 då en förrymd fånge sköt ihjäl fadern och sårade den då 17-åriga sonen Olof i hemmet i S:t Michel. Efter studenten flyttade Olof till Helsingfors där han bodde och verkade resten av sitt liv. Kursen var klar – han skulle självfallet bli läkare, kirurg.

Efter en kort tid i kriget och en arbetskrävande period för att bli antagen till medicinska fakulteten i den starka tillströmningen av studerande efter krigsslutet, blev Olof Alfthan i vederbörlig ordning medicine licentiat. Att komma vidare, att få en specialiseringsplats i kirurgi var inte lätt i dessa tider. Hans avhandling för Nils Oker-Blom på universitetets serobakteriologiska inrättning blev färdig 1956 och jämnade vägen i fortsättningen. Arbetet gällde virusodlingens teknik i hönsägg – för övrigt det enda större grundforskningsarbete som klinikern Olof Alfthan har bland sina över tvåhundra publicerade arbeten. Specialiseringen i kirurgi med en fortsättning i den tidens subspecialitet urologi påbörjades på Maria sjukhus under Pauli Tuovinen och fortsatte på II kirurgiska universitetskliniken där dåvarande docent Jukka Oravisto ansvarade för urologin. Det kan nämnas att fortsättningen innebar tjänst som biträdande lärare i urologi från 1965 på den nu till Mejlans överflyttade II kirur-

giska kliniken, docent i kirurgi 1967, biträdande professor i urologi 1974. Och år 1987 då det äntligen grundades en ordinarie professur i urologi vid Helsingfors universitet, kallades Olof Alfthan till dess första innehavare. Bakom dessa korta torra data döljer sig självfallet år och årtionden av hårt målmedvetet arbete.

Olof Alfthans egen forskning karaktäriseras av stor spridning över det egna kliniska området – att fördjupa sig i något enstaka ämnesområde i årtionden låg inte i hans natur. Minst lika betydelsefull för den finländska urologins utveckling var emellertid hans engagerande uppmuntran och stöd för kollegers och elevvers forsknings- och utvecklingsprojekt.

Redan som docent och biträdande professor samt som ordförande för Finlands urologförening arbetade Olof Alfthan tillsammans med urologkolleger på flera av de stora centralsjukhusen inte bara för inrättandet av urologienheter och tjänster därtill utan också för att kvalitativ klinisk forskning skulle kunna bedrivas vid centralsjukhusen, helst dock som centralt styrda stora multicenterarbeten. Av betydande betydelse blev grupperingarna Finnprostata och Finnbladder kring centrala ämnen i urologisk onkologi, som han startade tillsammans med Jukka Oravisto. I den kliniska undervisningen baserade han sig från början osedvanligt mycket på bildmaterial och andra audiovisuella hjälpmedel. Efter som hans framställning även i övrigt var förenklande, öppen och personlig, var han en mycket populär föreläsare som av kandidaterna på de kliniska kurserna ofta röstades fram som årets bästa. Tack vare sina ständiga resor till urologiska centra utomlands visste han alltid var utvecklingsfronterna gick och lärde känna nya behandlingsmetoder som snabbt togs hem till den egna kliniken, gärna introducerade av dem som skapat metoderna. Detaljarbetet med inkörning överlämnades sedan gärna tidigt till medarbetarna. Inkontinens- och impotensbehandling med användning av rymdålderns mikroventilförsedda proteser, extrakorporal stötvågsbehandling av urinvägskonkrement, modern njurbäckenplastik, de moderna tarmsubstituten för blåsan, de minimalinvasiva ingreppen

vid prostatahyperplasi utgör några av de metoder han tidigt förmedlade till Finland.

Forskning, undervisning och kliniskt patientarbete fyller en universitetssjukhusläkares arbetsdag. Olof Alfthan hann dessutom med förfärligt mycket annat. Finlands urologförening fick utnyttja hans krafter som vice ordförande och ordförande 1972–1975, Nordisk urologförening som sekreterare och ordförande 1973–1985. Nordisk urologisk förenings 40-årshistorik från 1996 karaktäriserar Olof Alfthan som förenings ”största entusiast, dess pacemaker och bulldozer”. Uppskattningen har bl.a. tagit sig formen av hedersmedlemskap i urologsammanslutningar i hela Norden, i Estland och f.d. Tjeckoslovakien. Till hans 60-årsdag lät Finlands urologförening slå en stor bronsmedalj med hans porträtt och devisen ”Pro urologica autonómica” vilket väl karaktäriserar en stor sektor av hans ansträngningar. Hans resor i urologins tecken sträckte sig från Island i norr till Egypten i söder, från Kalifornien i väster till Moskva i öster. I sin egenskap av ledare för en modern urologiklinik, en boren världsman ständigt redo att ta och att ge inom urologins allra flesta områden och dessutom en sällsynt uppskattad sällskapsmänniska fick han oftast med sig stora mängder nyheter hem – och massvis vänner inom urologins ledande centra. Tidvis måste han väl nog ha tett sig som något av ”visiting professor in his own clinic”.

Vi möter här det drag som mer än andra karaktäriserade Olof – den på alla sätt frikostiga, sporrande och stödjande läraren, kollegan och vännen. All kunskap, alla resurser, alla kontakter och kanaler både när och fjärran ställde han till förfogande på ett naturligt reservationslöst sätt som knappast har motsvarigheter. Alla Finlands urologer – gamla såväl som unga – står mer eller mindre i tacksamhetsskuld till Olof. Hans storslaget gästfria hem på Granö i Helsingfors och fritidshemmet i Porkkala har gästats av och står i gott minne hos urologins toppar i Europa och USA för att inte tala om urologerna i Norden.

Sedan pojkårens indianböcker vet vi att den som dog kom till de sälla jaktmarkerna. Om så fortfarande är fallet har jägaren och jakthundsuppfödaren Olof det bra med den iver att jaga skogs-

och sjöfågel som väcktes i ungdomen och följde honom genom livet och ännu hans sista höst fick honom ut på jaktstigen. Vi andra – anhöriga, vänner, arbets- och jaktkamrater samt naturligtvis hans patienter – står kvar med sorg och saknad. En primus motor inom Finlands urologi är borta, en personlighet som så träffande har karakteriserats som något av en renässansgestalt.

Jan Rusk